

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	ผลกระทบของการพัฒนาและโลกาภิวัตน์ต่อทรัพยากรธรรมชาติในแม่น้ำโขงตอนบน : การหายไปของปลา	
ผู้เขียน	นาย อรรถพล สาคุ่ม	
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภูมิภาคศึกษา)	
คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รศ.เสกสิน ศรีวัฒนานุกุลกิจ	ประธานกรรมการ
	รศ.ดร.โกสุเมภ์ สายจันทร์	กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ 1) ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของชุมชนชายแดนเพื่อการพัฒนาในลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน 2) ศึกษาถึงผลกระทบของการพัฒนาตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีผลต่อสถานะธรรมชาติของแม่น้ำโขงตอนบน 3) ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรปลาที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง 4) ศึกษาถึงทางเลือกของการพัฒนาที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อทรัพยากรธรรมชาติและชุมชน วิธีการศึกษาโดยการเก็บข้อมูลเอกสาร และข้อมูลภาคสนาม มุ่งเน้นไปที่กลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบของการพัฒนาและโลกาภิวัตน์ในพื้นที่หมู่บ้านหาดไคร้ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย กับบ้านป่าอ้อย ห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว

ผลการศึกษาพบว่าจากประวัติศาสตร์โลกทัศน์ทางระบบนิเวศในศรัทธาแม่น้ำโขง และคติจักรวาลไตรภูมิ สิทธิชุมชนของสองชุมชนฝั่งแม่น้ำโขงต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติถูกเปลี่ยนแปลงออกจากชุมชน พัฒนามาตามบริบทแนวคิดวิทยาศาสตร์และอาณานิคม จนกระทั่งการเปลี่ยนแปลงของพรมแดนสยาม และรัฐชาติไทย ในช่วงหลังสงครามเย็นได้เปิดประตูการค้าเสรีให้เศรษฐกิจทับซ้อนด้วยผลประโยชน์ของนิยามการพัฒนาในการสร้างเขื่อนกั้นกระแสน้ำเพื่อการค้าและการเดินเรือสินค้าในยุคโลกาภิวัตน์เป็นสาเหตุผลกระทบต่อการหายไปของปลา

นับตั้งแต่ปัจจัยภายนอก-ภายในทางประวัติศาสตร์ของพัฒนาการนำเข้าแนวคิดวิไลซ์และวิทยาศาสตร์ ที่เชื่อว่าควบคุมธรรมชาติได้สู่ชุมชนสองฝั่งแม่น้ำโขงในบริบทของวาทกรรมการพัฒนาและโลกาภิวัตน์ของเสรีนิยมเศรษฐกิจ สาเหตุของผลกระทบระบบนิเวศภายใต้โครงสร้างทางเศรษฐกิจ ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงและพึ่งพิงเศรษฐกิจจากภายนอกของการท่องเที่ยว อีกทั้งการหายไปของปลาและ เศรษฐกิจในชุมชน โดยเหตุผลของชาวประมง ต้องการจับปลาตาม คุณค่าตลาด มากกว่าความเชื่อในธรรมชาติ ดังนั้น การหายไปของปลา และ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง

แปลงกระแสน้ำจากเขื่อนในจีนกับลาว เรือสินค้าและการระเบิดเกาะแก่งหินแม่น้ำโขง ทำให้ขาดแคลนเศรษฐกิจในชุมชนเกษตรและปิดกั้นติดต่อธรรมชาติ ปัญหาทั้งหมดผูกพันกับวิถีชีวิต-ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน แต่ชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในการกำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศและนโยบายต่างประเทศของไทย ซึ่งชุมชนในประเทศไทยมีสิทธิชุมชนมากกว่าประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ผลกระทบที่เด่นชัดจำนวนพันธุ์ปลาที่จับได้จำนวนลดลง และความขัดแย้งกันภายในชุมชน เพราะวาทกรรมของรัฐ ต่อนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้ชุมชนมีลักษณะไม่ประทับใจ เอ็นจีโอ ไม่รวมตัวกัน และเหตุผลสำคัญชัดเจน ผลกระทบจำนวนการจับปลาลดลง และความขัดแย้งในชุมชน ดังนั้น ทำให้ชุมชนพยายามนิยามความหมายของการพัฒนาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยตัวชุมชนเอง ซึ่งการจะช่วงชิงอำนาจต่อรองทางสิทธิชุมชนต้องรวมตัวกันสามฝ่าย เพราะปัญหาทรัพยากรธรรมชาติเป็นเรื่องยิ่งใหญ่ที่ต้องร่วมมือดูแลรักษา

สำหรับข้อเสนอแนะจากการศึกษาพบว่า รัฐบาลไทยควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนเกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ และสิทธิชุมชน ชุมชนนับถือทรัพยากรธรรมชาติในโลกทัศน์ทางประวัติศาสตร์

อย่างไรก็ตามรัฐบาลในโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจหรืออนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงหกประเทศ ควรคำนึงถึงผลกระทบระยะยาวทางด้านสิ่งแวดล้อมและเสริมสร้างโลกทัศน์ทางประวัติศาสตร์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

Thesis Title	Impact of Development and Globalization on Natural Resources in the Upper Mekong River: The Decline of Fish
Author	Mr. Akkaphon Satum
Degree	Master of Arts (Regional Studies)
Thesis Advisory Committee	Assoc. Prof. Seksin Sriwattananukulkiy Chairperson Assoc. Prof. Dr.Kosum Saichan Member

ABSTRACT

The four objectives for this research are 1) to study the effects of border changes on the communities living in the Mekong upper basin, 2) to study the impact of development and globalization on the ecology of the Mekong river, 3) to study the changes to fishing-based lifestyles on the Mekong river, and 4) to study alternative methods for sustainable development of natural resources.

The methods used in this study include the compilation of documents and field data, focusing on the development-affected communities of the Hadkhai village of Chiang Khong District, in Thailand's Chiang Rai province, and in Pa-ooy village, Huangxai, in the Bokeo province of Laos P.D.R.

The historical world-view held by these communities embodies the Mekong's guardian spirits and the Tri Bhumi cosmology, so revered among local people. They were poorly equipped to defend themselves as the community rights in both villages were undermined and marginalized. The villagers found themselves deprived of natural resource management as development based on modern science and colonialism continued until the change of state boundaries between the two countries after the Cold War.

The study finds great cultural loss for these two communities. They lost their shared history, their spiritual world-view, their divine faith in the Mekong river, and the beliefs of the cosmology on the Tri Bhumi. This loss was a consequence of development under both a scientific and colonial context - the latter continuing until the final border of the Siam nation-state was drawn. Later on, with the end of the Cold War, free-trade interests became paramount in the economic quadrangle. A further by product of the globalization of the Mekong region - the damming of the Mekong river, with the attendant construction, caused a rapid decline in fish stock.

With the modernizing effect of colonialization and technology, communities living on the edge of the Mekong river have seen a dramatic change in their lifestyle. Previously they were an internally self-sufficient farming economy, now moved to an economy dependent on external factors such as tourism and trade. Market value is now more important for the fishing industry, resulting in over fishing of stock. The

effects of dams upstream in China-Laos P.D.R., merchant boat and the blasting in the Mekong river have deprived these communities of their agricultural traditions and close connection with nature. The populations of these communities lack the ability to participate in the national political processes that ultimately control their destiny, though it should be noted that communities in Thailand have more rights than their counterparts in Laos P.D.R.

A distinct result of these changes to community lifestyles is a decline of fish stocks which has led to a conflict within the communities, caused by a non-integrated approach to environmental policy from their respective states, leading to the communities to define the meaning of development and environmental conservation by themselves. It will only be through cooperation between the communities, NGO's and the state that natural resources will be protected.

This study makes the recommendation that the Thai government should support the participation of the communities through constitutional and community rights, while respecting the community's historic world-view.

Ultimately, all states with an economic interest in the economic quadrangle and the Mekong river sub region must consider long-term environmental effects of their policies and the effect those policies have on the local ecology and cultural traditions of the long-term inhabitants of the region.